

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»:
Ректори Донишгоҳи миллии
Тоҷикистон, профессор
Насриддинзода Э.С.

«28» 10 соли 2025

ХУЛОСАИ ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

Диссертатсияи «Садои мардум» – ҳамчун нашрияти парламентӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмӣ филология аз рӯйи ихтисоси 6.2.22. Рӯзноманигорӣ дар кафедраи матбуоти факултети журналистика Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба анҷом расидааст.

Султонов Муҳаммадато Исоевич соли 1989 Донишгоҳи давлатии ба номи М. Ломоносови шаҳри Маскавро бо ихтисоси рӯзноманигории байналмилалӣ хатм намудааст. Фаъолияти кориашро баъд аз хатми Донишгоҳ ба ҳайси муҳбири шуъбаи ҷамъиятии хабаргузории «Ховар»-и назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оғоз намудааст.

Аз соли 1990 то соли 2000 мудири шуъбаи ҷамъиятӣ - сиёсии Маркази иттилоотии «Ховар» дар назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият намудааст.

Аз соли 2000 дар вазифаи роҳбари маркази матбуот ва аз соли 2010 мудири шуъбаи матбуоти Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Роҳбари илмӣ Султонов Муҳаммадато Исоевич доктори илмҳои филологӣ, профессор, Муродӣ Мурод Бердӣ мебошад.

Мавзуи диссертатсия дар шурои олимони факултети журналистикаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 02.12.2023, қарори №3 тасдиқ шудааст.

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба диссертант Султонов Муҳаммадато Исоевич 16-уми ноябри соли 2024, №135 маълумотномаи супоридани имтиҳонҳои номзадӣ додааст.

Аз баррасии диссертатсия чунин натиҷагирӣ карда шуд:

Диссертатсия ба омӯзиш, таҳқиқ ва таҳлили аввалин рӯзномаи парлумонии Тоҷикистон «Садои мардум» бахшида шудааст. Омӯзиш ва пажӯҳиши ин ё он нашрияти даврӣ на танҳо барои муайян кардани ҷанбаҳои таърихӣ, муҳтавоӣ ва жанрии як рӯзнома муҳим аст, балки барои таҳқиқи марҳалаи муайяни матбуоти даврӣ аҳаммиятнок буда,

маводди фаровонеро фароҳам мсоряд. Ба ин мазмун, таҳқиқи рӯзномаи «Садои мардум» ба сифати нашрияи парлумонӣ дар илми журналистика, бахусус таърихи журналистикаи тоҷик ва публитсистикаи ҷаҳонӣ аз мавзӯҳои муҳим маҳсуб меёбад.

Омузиш ва таҳқиқи рӯзномаи «Садои мардум» нишон медиҳад, ки дар таъсис (29-уми августисоли 1990) ва наشري ин рӯзнома (1-уми январи соли 1991) воқеиятҳои сиёсӣ ва иҷтимоӣ ва фарҳангии замони бозсозӣ, вазъи сиёсӣ ва иҷтимоӣ ва фарҳангии солҳои навадӯми садаи бист, Истиқлолияти давлатии Тоҷикистон, тавсия ёфтани фазои иттилоотӣ, қонунҳои танзимкунандаи ВАО ва амсоли ин таъсир гузоштаанд.

Чараси ташаккул ва таҳаввули рӯзномаи «Садои мардум» дар се марҳала: солҳои 1991-2000; 2000-2010 ва аз соли 2010 то ба имрӯз (2023) сурат гирифтааст. Ин марҳалаҳо вижагиҳои умумӣ ва хос доранд. Вижагии умумӣ он аст, ки нашрия аз марҳалаи ташаккул то рӯшди минбаъда ба усули хирфании рӯзномасозӣ пойбанд буда, ҳамчун нашрияи парлумонӣ ҳеҷраи хоси иттилоърасониширо дар ҷомеа ба василаи ҳақиқиносиву вуқънигорӣ ҳифз намудааст.

Рӯзномаи «Садои мардум» аз ҷиҳати шакли ориш то андозае хусусияти умумӣ дошта бошад ҳам, аз вижагиҳои хос бебаҳра нест. Аносири оришӣ ва дизайнии рӯзнома бо мундариҷаи он таносуби комил дошта, тарҳи саҳифаорӣ, рубрикасозӣ, рангорангии ҳуруф, истифодаи акс ва дигар аломатҳои рӯзномасозӣ шакли мундариҷаи нашрияро ғани ва зебо сохтааст.

Нашрияи даврии «Садои мардум» дар инъикоси ҳодисаву рӯйдод, воқеиятҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ, шарҳу тавзеҳ ва таҳлили вазъияти кишвар ва ҷаҳон, баррасии масъалаҳои муҳими рӯз ва тасвири қонунҳои инсонҳои шоиста аз имконоти аксари жанрҳои публитсисти истифода намудааст. Истифодаи жанрҳои гуногун касбиёна сурат гирифта, имкон фароҳам овардааст, ки матолиби ин нашрияи даврӣ, аз як тараф, рангоранг, ҷолиб, ва муассир гардад, аз ҷониби дигар, барои рушд ва таҳаввули жанрҳои публитсисти заминаҳои амалӣ ва сабақҳои касбӣ шакл гирад.

Мавзӯи диссертатсия ба доираи мавзӯ ва масъалаҳои таҳқиқие, ки дар ҷиҳати илмӣ иҷтисоси илмӣ 6.2.22. Рӯзноманигорӣ нишон дода шудаанд, қишлоқи мувофиқат мекунад. Мухтавои диссертатсия ва натиҷаҳои он ба мавзӯи таҳқиқӣ иртиботи ҷустуҷӯи доданд.

Мавзӯи диссертатсия ба «Самтҳои афзалиятноки таҳқиқоти илмӣ ва илмӣ техника дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025», ки бо

қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26-уми сентябри соли 2020, №503 тасдиқ шудааст, **мутабиқат дорад**. Илова бар ин, ба маводди диссертатсия зимни пажуҳиши мавзӯ бо барнома ва мавзӯҳои алоқаманд бо таҳқиқоти илмӣ пайванди бунёдӣ дошта, натиҷаҳо ва ҳулосаҳои бадастомада дар таҳия ва тақмили васоит ва барномаҳои таълимӣ нақши муҳим бозида метавонанд.

Муаллифи диссертатсия таҳқиқи «Садои мардум»-ро ба сифати наشريи парлумонии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дарназардошти вижагиҳои шакливу ороишӣ ва мундариҷавию жанрӣ ба шакли муфасссал ба таҳлилу баррасӣ мақсади аслии таҳқиқ қарор додааст.

Бо дар назардошти моҳият ва ҷанбаҳои назариву амалии масъалаи мавриди таҳқиқ, барои расидан ба ин ҳадафҳо муаллифи диссертатсия дар назди худ чунин **вазифаҳо** гузоштааст:

- муайян намудани омилҳои асосии пайдоиш ва ташаккулу таҳаввули наشريи парлумонии «Садои мардум»;
- баррасии истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун омилҳои таъсиргузор дар ба вучудии наشريя;
- бо назардошти воқеиятҳои сиёсӣ ва иҷтимоӣ ва раванди тағйиротҳо дар фазои иттилоотии кишвар мушаххас намудани марҳилаҳои ташаккул ва рушди наشريи парлумонӣ;
- арзёбии вижагиҳои сохторӣ, ороишӣ ва дизайни наشريи даврии «Садои мардум» дар соҳаи гуногуни интишор;
- таҳқиқ ва таҳлилу арзёбии вижагиҳои мундариҷавӣ ва мавзӯии наشريя;
- таснифи мавзӯҳои маводди дар наشريя ҷопшуда дар заминаи воқеиятҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ;
- таҳлили таносубии жанрҳои публитсистӣ дар шумораҳои гуногуни наشريи «Садои мардум»;
- дар заминаи таҳлили маводди хабарии дар наشريя ба ҷоп расида, муайян кардани маҳорати рӯзноманигории муаллифон дар инъикос ва шарҳу тавзеҳи воқеиятҳои иҷтимоӣ;
- муайян кардани тарзи инъикос ва баррасии масъалаҳои сиёсӣ ва иҷтимоӣ ва ахлоқиву фарҳангӣ дар қолаби жанрҳои таҳлилий;
- таҳил ва арзёбии тасвири қорнома ва ҷеҳраи инсониву касбии шахсиятҳои шинохта дар қолаби лавҳаву очеркҳо.

Ба сифати мавод ва ё сарчашмаҳои таҳқиқ наشريи парлумонии «Садои мардум», ҳамчунин баъзе наشريҳои дигар ва маводди дар онҳо

чоп шуда, ки бевосита бо мавзуи мавриди назар алоқа доштанд, низ ба сифати сарчашма истифода шуданд.

Муаллифи диссертатсия дар қараёни баррасии масъалаҳои ба мавзуи таҳқиқ рабтдошта осори гуногуни таҳқиқии донишмандони соҳа, аз ҷумла корҳои бунёдии соҳаи журналистика истифода намудааст. Осори назарӣ ва амалии донишмандони хориҷӣ ва санадҳои бойгонӣ низ мавриди истифода қарор гирифт.

Асосҳои назарӣ ва методологии диссертатсияро асарҳои илмӣ назари муҳаққиқони ватанӣ хориҷӣ, аз қабили И. Усмонов, А. Нуралиев, А. Саъдуллоев, П. Гулмуродзода, А. Азимов, М. Муродӣ, М. Абдуллозода, Ҷ. Саъдуллоев, Ш. Муллоев, С. Хочазод, Б. Қутбиддинов ва хориҷӣ В. М. Горохова, С. М. Гуревич, Е. Прохоров, В. Учёнова, В. Ворошилов, И. Д. Фомичева, А. Тертичный, М. Ким М. ва дигарон ташкил додааст.

Навгони илмӣ таҳқиқ дар он зоҳир меёбад, ки диссертатсияи мавриди назар аввалин пажӯиши мукамал ва бонизом дар мавриди заминаҳо, омилҳои пайдоиш ва зинаҳои ташаккул ва таҳаввули аввалин наشريи парлумонии ҷумҳурӣ «Садои мардум» мебошад. Довталаби дараҷаи илмӣ хусусиятҳои мундариҷавии наشريро дар алоқамандӣ бо воқеиятҳои сиёсӣ иҷтимоӣ давр таҳқиқ намуда, дар ҳамин замина маводди дар солҳои гуногун ба чоп расидаро аз рӯи мавзӯ тасниф ва дастабандӣ менамояд. Ҳамчунин, дар ин рисола лавҳаву очеркҳои, ки сарнавишт ва фаъолияти касбии шахсиятҳои алоҳидаро инъикос кардаанд, таҳлил шуда, равиши касбии тасвири корномаи ин афрод баҳогузорӣ гардидааст.

Диссертатсияи номзоди Султонов Муҳаммадато Исоевич аз ҷанд ҷиҳат аҳамияти вижа дошта, арзиши назарӣ ва амалиаш дар он зоҳир меёбад, ки масъалаҳои назарӣ, равишҳои таҳқиқ ва ҳулосаҳои муаллиф ҷанбаҳои назари омӯзиши журналистикаи солҳои аввали соҳибистиқлолии Тоҷикистон, махсусан барои равшан кардани дараҷаи инъикоси воқеиятҳои сиёсӣ иқтисодӣ, иҷтимоӣ фарҳангии кишвар ва савияи касбии рӯзманигорон ва муҳбирони ин наشري «Садои мардум» муосидат карда, нуктаҳои норавшани таърихи матбуоти даврии тоҷик ва пубблисистикаро шарҳ медиҳад.

Меъёрҳои, ки дар рисола барои шинохти наشريҳои парламентӣ ҳамчун типӣ нави матбуоти даврӣ, симо, нақш ва ҷойгоҳи наشريи парлумонии «Садои мардум» дар низоми матбуоти даврии тоҷик ва фазои иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян ва мушаххас гардад.

Маводди диссертатсия ва хулосаҳои он, ки мавриди таҳқиқи рисолаи қарор гирифтаанд, бо барнома ва мавзӯҳои алоқаманд бо таҳқиқоти илмӣ пайванди бунёди дошта, натиҷаҳо ва хулосаҳои ба дастмада дар таҳия ва тақмили васоит ва барномаҳои таълимӣ нақши муҳим бозида метавонанд.

Муҳтавои таҳқиқ ва мундариҷаи асосии диссертатсияи Султонов Муҳаммадато дар 6 мақолаи муаллиф, ки 4 мақолаи он дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр шудаанд, инъикос ёфта, теъдод ва муҳтавои онҳо ба талаботи таълиф ва таҳияи автореферат ва диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм мувофиқ мебошанд.

Мақолаҳои дар маҷаллаҳои тақризшаванда банаҳррасида ба мавзӯи таҳқиқи иртиботи бевосита дошта, муҳтавои асосии диссертатсия ва авторефератро инъикос менамоянд ва рӯйхати онҳо дар зер оварда мешавад:

**I. Таълифоти муаллиф дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи
Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии
Тоҷикистон:**

- [1-М]. Султонов, М. Омилҳои пайдоиш ва ташаккули рӯзномаи «Садон мардум» [Матн] / М. Султонов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2024. – №3. – С. 255-261.
- [2-М]. Муродӣ, М., Султонов, М. Воқеиятҳои муҳими рӯз ва инъикоси онҳо дар жанрҳои хабар ва мусоҳиба (дар мисоли маводди рӯзномаи «Садон мардум») [Матн] / М. Муродӣ, М. Султонов // Паёмномаи фарҳанг. – Душанбе, 2024. – №3 (67). – С. 89-100.
- [3-М]. Султонов, М. Мавқеи жанрҳои таҳлилий дар рӯзномаи «Садон мардум» (дар мисоли мухбирнома ва табсира) [Матн] / М. Султонов // Муносибатҳои байналмилалӣ ва амният. – Душанбе, 2024. – №3 (11). – С. 175-185.
- [4-М]. Султонов, М. Доир ба се марҳалаи инкишофи рӯзномаи «Садон мардум» [Матн] / М. Султонов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. – Душанбе, 2024. – №7. – С. 316-322.

II. Мақолаҳои муаллиф дар маҷмуаҳо ва нашриҳои дигари илмӣ:

- [5-М]. Султонов, М. Мавқеи жанрҳои таҳлилий дар рӯзномаи «Садон мардум» [Матн] / М. Султонов // Сборник материалов

Международной научно-практической конференции «Стратегии и тренды развития журналистики, филологии и лингводидактики» (Душанбе: РТСУ, 24 ноября 2024). – Душанбе, 2024. – С. 177-183.

[6-М]. Султонов, М. Вигахҳои омӯзиши забон дар жанрҳои мусоҳиба (дар мисоли рӯзномаи «Садои мардум») [Матн] / М. Султонов // Сборник материалов республиканской научно-практической конференции «Перспективные направления развития методики обучения русскому языку как неродному и иностранному» (Душанбе: РТСУ, 28 ноября 2024). – Душанбе, 2024. – С. 96-102.

Натиҷаҳои паҷуҳиши мазкур метавонад зимни таълифи таърихи журналистикаи тоҷик, жанрҳои публицистика, таҳияи маводди таълимӣ, дастурҳои назарияи амалӣ, ҳангоми хондани курсҳои махсус аз ҷанми таърихи журналистикаи тоҷик, асосҳои фаъолияти эҷодии журналист, модули семинарҳо дар факултети кафедраҳои рӯзноманигории макотиби олии Тоҷикистон ба таври васеъ истифода шавад.

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмиро дараҷаи дарки масъалаҳои дар диссертатсия баррасишуда, натиҷаҳо ва ҳулосаҳои асосии қор, муқаррароти ба ҳимоя пешниҳодшуда ва мустақил ифода шудани нуқтаи назари ӯ нисбат ба мавзӯи таҳқиқ таъйид мекунанд. Саҳми фардии муаллиф дар ғирдоварӣ ва таҳқиқи маводди фаровони илмию публицистии нашрияи «Садои мардум» нақш ва ҷойгоҳи он дар низомии матбуоти даврии тоҷик ва фазои иттилоотии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян ва мушаххас гардад.

Саҳми инфиродии муҳаққиқ дар омӯзиш ва арзёбии амиқи нашрияи «Садои мардум» дар ҷамъоварии маводди сарчашмаҳои назариву амалӣ, омӯзиш ва натиҷагирӣ аз тадқиқотҳои донишмандони соҳа, фарогирӣ ва муқоисаю баҳрабардорӣ аз назариёти донишмандони худиву хориҷӣ, омода намудани мақолаю маърузаҳо ва наشري рисолаю дастури таълимӣ доир ба мавзӯи мазкур зоҳир мегардад. Таҳқиқоти анҷомгирифта маҳсули заҳмати ҷандсолаи муаллиф буда, ниҳоят дар шакли диссертатсияи комил ба поён расид.

Ҷаласа қарор кард:

1. Диссертатсияи Султонов Муҳаммадато Исоевич дар мавзӯи «Садои мардум» – ҳамчун нашрияи парламентӣ» қори анҷомёфтаи илмӣ ва муҳимму зарурӣ ҳисобида шавад.

2. Диссертатсияи Султонов Муҳаммадато Исоевич барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ бо дарназардошти ислоҳи

зродҳои гирифташуда барои ҳимоя дар шурои диссертатсионии мутобиқ ба ихтисоси илмӣ дар назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон тавсия дода шавад.

Хулоса дар чаласаи кафедраи матбуоти факултети журналистикаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қабул гардид.

Иштирок дошт: 10 нафар. Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» – 10 нафар, «зид» – нест, «бетараф» – нест, қарори №3 аз 28.10.2025.

Раиси чаласа:

Номзади илмҳои филологӣ, дотсент,
мудири кафедраи матбуот

Усманова Н.К.

Котиби илмӣ чаласа:

номзади илмҳои филологӣ

Якубова М.М.

Имзоҳои Усманова Н.К. ва

Якубова М.М.-ро тасдиқ мекуним:

сардори раёсати кадрҳо ва ҷорҳои маҷораси

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон Шалихонӣ Э.Ш

Нишони: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,

шаҳри Душанбе, хиёбони Рудакий, 17.

Телефон: (+992-37) 221-62-25; факс: 227-15-10.

E-mail: info@tnu.tj

«29» октябри соли 2025